

A Siemens berendezést és a programokat a tudományos–műszaki fejlesztéshez automatizált irányítási rendszer, az adatinformációs rendszerek, az ágazati és specializált rendszerek, és a tudományos könyvtárak központi szolgáltatásait irányító rendszerek tervezéséhez használják fel.

A Siemens számítógép azonban főleg aktuális feladat elvégzésére alkalmas. Központi egysége 6 blokkos, egyenként 128 Kbyte kapacitású félvezetős memóriával. 8 memóriából 615 nanosekund/8 byte gyorsaságú olvasás lehetséges, a beírás gyorsasága pedig 785 nanosekund/8 byte. A központi egység 169 utasítást ismer. Perifériák csatlakoztatásához a rendszer fel van szerelve 1db byte-multiplex és 2db blokmultiplex csatornával. A blokmultiplex csatornák számát összesen hatra lehet növelni, de a további byte-multiplex csatorna csatlakoztatására is van lehetőség.

A Siemens 7755 számítógép terminálhálózatát 128 Kbyte kapacitású operatív memóriával rendelkező processzor fogja irányítani, amelyhez különböző típusú végállomások csatlakoznak. Ezek között lesz két display a számítóközpontban és mintegy 10 további display a számítóközpontban és mintegy 10 további display, amelyek modemek közvetítésével, illetve távközléssel csatlakoznak a processzorhoz. A terminálok egy része kisméretű nyomtatóval lesz felszerelve. Az adatátviteli feltételezett eszköze a telefonvezeték, amelynek átviteli gyorsasága 600–1200 bit/sec érték körül alakul. A modemok szerepét – az elképzelések szerint – a TESLA MDS 1200 típusú berendezések töltik majd be.

/VOLNÝ, J.–SRB, M.: Nová technika v soustavě vedeckých, technických a ekonomických informací. = Československá Informatika, 19. köt. 10. sz. 1977. p. 265–269./

(Futala Tibor)

Az információs intézmények nyilvántartási rendszere Csehszlovákiában

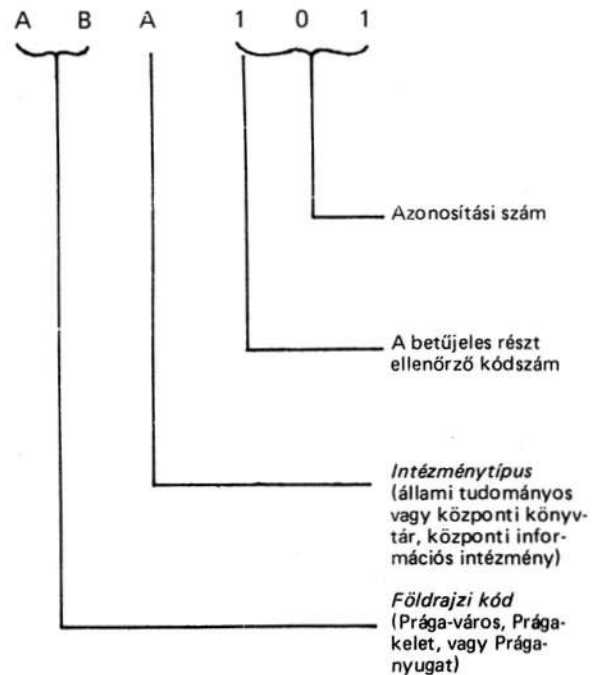
A nemzeti és nemzetközi információs rendszerek kiépülésének előrehaladtával mind többen és mind gyakrabban hangsúlyozzák az *intézmények központi nyilvántartásának* fontosságát. A központi katalógusok használhatósága, a könyvtárközi kölcsönzés hatékony működése, egyéb központi nyilvántartások (pl. fordítások, disszertációk, kutatási és útjelentések stb. nyilvántartásának) korszerű megszervezése függ tőle.

Csehszlovákiában a külföldi irodalom országos nyilvántartásának elrendelése adott impulzust a nyilvántartási rendszer kifejlesztésére. Az immár 11 év óta két helyen is – a *prágai Állami Könyvtárban* és a *pozsonyi*

Egyetemi Könyvtárban – párhuzamosan fejlesztett központi katalógus hosszú ideig éppen azért nem válhatott megbízható eszközzé, mert a lelőhelyek megjelöléséhez nem használt kódokat, s így gyakorlatilag nem lehetett követni az intézmények gyakori névváltozását, összevonását és szétválását.

A pozsonyi Egyetemi Könyvtár a *lelőhelykódok* rendszerének kimunkálásával 1965-ben kezdett foglalkozni. Időközben kiderült, hogy e kódok egyszersmind az információs intézmények nyilvántartási rendszerét is megteremthetik. Ennek köszönhető, hogy ez a munka állami kutatási részfeladattá lépett elő. 1969 óta már több központi katalógus-kiadványban használták fel a kísérleti kódokat.

A lelőhelykódok rendszere az információs intézmények logikus osztályozásának elvére, a mnemotechnikára és az egyes jelek szemantikai értékére alapszik. Annak ellenére, hogy egyszerű, mégis bővíthető. Lehetővé teszi az intézmények és állományuk jellege szerinti, továbbá a típus és székhely szerinti, illetve a felsorolt szempontok kombinációból adódó gépi keresést. A kód alfanumerikus: *3–3 betű-, illetve számjelmű áll.* A betűjeles rész kifejezi az intézmény földrajzi elhelyezkedését és típusát. A számjeles rész azonosítja a szóban forgó intézményt, miközben egyik jele a betűjeles rész adta információ pontosítását szolgálja (1. ábra).

1. ábra: A prágai ÚVTEI kódjának tagolódása

A kódrendszer továbbfejlesztése 1973 óta folyik. Ezt részint a jobb számítógépi alkalmazhatóság, részint pedig az teszi szükségessé, hogy a *prágai Szövetségi Statisztikai Hivatal* gépi intézmény- és szervezet-nyilvántartásával, illetve a benne használt jelekkel összhangba kerüljön.

A megreformált, de elvileg nem változott jelölési metódussal a pozsonyi Egyetemi Könyvtár eddig 2660 csehszlovákiai intézménynek adott kódjelet. A prágai ÚVTEI Központi Műszaki Bázisa ebből 2038 intézmény kódját dolgozta fel gépi úton, illetve tette közzé három változatban. Az intézményi kódok kumulált változata már jól használható címjegyzék, illetve konkrét bázis lesz a csehszlovák információs intézmények adatbankjának megteremtéséhez.

A nyilvántartások aktualizálásához megfelelő forma-nyomtatványt rendszeresítettek.

FLOREÁNOVÁ, O. – ŠAŠKYOVÁ, A.: Systém evidencie československých informačních institucí = Knižnice a Vedecké Informácie, 9. köt. 6. sz. 1977. p. 250–256./

(Futala Tibor)

Milyen funkciókat lát el jelenleg a csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer?

Az állami kutatási terv keretében előkészületek folynak a csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer hosszútávú prognózisának elkészítésére. E munka megbízhatóságának biztosítása érdekében számbavették az összes feltétlenül megoldandó részfeladatot.

Az első ilyen részfeladat a *problémaelemzés*. Ezt kétféleképpen lehet elvégezni. Az egyik lehetőség a vizsgált tárgy vagy jelenség belső helyzetének a feltárása, a másik, amikor a vizsgált tárgy vagy jelenség társadalmi kapcsolatrendszerét tárjuk fel.

Mivel a csehszlovák információs rendszer belső helyzetéről már több problémaelemzés készült, az itt ismertetésre kerülő elemzés a második lehetőségre szorítkozik. Ennek jegyében abból a jogos feltételezésből indult ki, hogy *semmilyen információs rendszer nem lehet öncélú*: funkcióit mindig a rendszer társadalmi környezete szabja meg, és ugyanez a környezet dönti el, hogy a rendszer által kifejlesztett szolgáltatások hasznosak-e, illetve mennyire hasznosak a számára. E megközelítésből nyilvánvalóvá válik, hogy az információs rendszer és környezete között kölcsönhatás áll fenn.

A fenti feltételezésből kiinduló problémaelemzés a csehszlovák információs rendszerről a következőket állapíthatja meg:

1. A rendszer napjainkig követett fejlődése arról tanúskodik, hogy az információs intézmények működésükben és szolgáltatásaikban elsősorban a *használók információs igényeit* vették figyelembe.

2. A használók igényei nagyjából—egészéből állandók és rendszeresek. *Az igények túlnyomó részével a tudományos-műszaki dolgozók jelentkeznek.* A közép szintű és alsó szintű irányítóktól viszonylag kevés igény érkezik. A felső szintű és a központi irányítás sem tartalmilag, sem formailag nem tudja pontosan meghatározni információs igényeit. Ezért a szakmai információs rendszer hatása erre a szférára meglehetősen csekély.

3. Az információs intézmények többsége — mint az a fentiekből is következik — alig igyekezett az igényeket az objektív információs szükségletek feltárása és a feltárt szükségleteknek megfelelő szolgáltatások szervezése révén kielégíteni. Ehhez szorosabb kapcsolatokat kellett volna kiépítenie az irányítás és a tervezés különféle rendszereivel, illetve *ismernie kellett volna az irányítás és a tervezés távlati céljait.*

Az információs rendszer szolgáltatásainak struktúrája a fenti megállapításokat egyértelműen igazolja (1. táblázat).

1. táblázat

A csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer szolgáltatásainak százalékos megoszlása		%
Irodalomkutatás		37,40
Ebből szelektív információterjesztés	25,01%	
Dokumentumok kölcsönzése		33,52
Információs kiadványok		12,85
Faktográfiai szolgáltatások		10,96
Kutatási fejlesztési elemzés		3,03
Fordítás		2,24
	Összesen	100,00

A táblázatból az alábbi következtetések vonhatók le:

1. A csehszlovák szakmai információs rendszerben egyelőre a munka ún. *dokumentációs koncepciója uralkodik*. Ez alatt az értendő, hogy az információs intézmények a primer dokumentumok tartalmát tömörített formákra, főként címléírásokra alakítják át, majd — igény esetén — ezeket keresik vissza. A napjainkban egyre inkább teret hódító gépesítés és automatizálás is valójában ennek a koncepciónak az élen maradását segíti elő.

2. A szükségesnél *lassabb az ún. információs koncepció térhódítása*. Ez alatt azt értjük, hogy az információs intézmények a dokumentumokból mintegy kivonják az információkat, és ezeket bocsátják a használók rendelkezésére a tárgyavagónak látszó dokumentumokról szolgáltatott információk helyett. E koncepció legjellemzőbb megnyilvánulási formája az adatbank.

3. A harmadik koncepció, amely az információs tevékenység számára *közvetlen részvételt követel* a megismerés, illetve az alkotás folyamatában, egyelőre ritkán nyilvánul meg az információs rendszer működésében. Ha